

**MECHANISMS BY WHICH SOCIAL NETWORKS INFLUENCE
HEALTHY AGING AMONG THE THAI ELDERLY
IN NAN PROVINCE**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(DEMOGRAPHY)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY
2008**

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

กลไกของเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของผู้สูงอายุไทย ในจังหวัดน่าน
(MECHANISMS BY WHICH SOCIAL NETWORKS INFLUENCE HEALTHY AGING AMONG
THE THAI ELDERLY IN NAN PROVINCE)

กัตติกา ณะขว้าง 4838022 PRDE / D

ปร.ด. (ประชากรศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: กุศล สุนทรธาดา, Ph.D., BERIT INGERSOLL-DAYTON, Ph.D.,
VICTOR W. MARSHALL, Ph.D., จิราพร เกศพิชญวัฒนา, Ph.D.

บทคัดย่อ

การสูงวัยอย่างมีสุขภาพ เป็นการพัฒนาและการผดุงรักษาไว้ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีในผู้สูงอายุ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความสัมพันธ์ในสังคม อันประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคม การเกื้อหนุนทางสังคม มีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อศึกษาถึงการสูงวัยอย่างมีสุขภาพในมิติองค์รวมของผู้สูงอายุไทย ทดสอบความแตกต่างของการสูงวัยอย่างมีสุขภาพโดยลักษณะทางประชากรและสังคม และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายครอบครัว เครือข่ายเพื่อน การเกื้อหนุนโดยครอบครัว การเกื้อหนุนโดยเพื่อน ความผาสุกทางใจ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ สองทฤษฎีที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ของ รอร์ และคาห์น และทฤษฎีความสัมพันธ์ในสังคมกับสุขภาพ ของเบิร์กแมน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนในจังหวัดน่าน จำนวน 469 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เครือข่ายทางสังคม การเกื้อหนุนทางสังคม ความผาสุกทางใจ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดย SPSS 15.0 และโปรแกรมลิสเรล 8.72

ผลการศึกษาพบว่า การสูงวัยอย่างมีสุขภาพในมิติองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณสนับสนุนทฤษฎีการประสบความสำเร็จในผู้สูงอายุ ของ รอร์ และคาห์น การสูงวัยอย่างมีสุขภาพพบในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น เพศชาย สถานภาพคู่ มีการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจดี ยังทำงานอยู่ และไม่มีโรคเรื้อรังประจำตัว โมเดลเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ในสังคมกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ จากกรอบทฤษฎีของเบิร์กแมนถูกทดสอบ โดยรูปแบบสุดท้ายที่ได้รับการปรับแก้ให้ผลเป็นที่ยอมรับได้ และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถทำนายความแปรปรวนของการสูงวัยอย่างมีสุขภาพได้ถึงร้อยละ 76 ข้อค้นพบที่สำคัญคือ เครือข่ายเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ ในขณะที่เครือข่ายและการเกื้อหนุนโดยครอบครัวมีอิทธิพลต่อความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ เครือข่ายเพื่อนมีอิทธิพลต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเกื้อหนุนผู้สูงอายุโดยครอบครัว นอกจากนี้ความผาสุกทางใจ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ

ข้อค้นพบครั้งนี้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีสุขภาพ ควรจะมุ่งเน้นที่ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง ควรออกแบบโปรแกรมในการส่งเสริมการเกื้อหนุนผู้สูงอายุโดยครอบครัว สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชุมชน รวมทั้งควรส่งเสริม ความผาสุกทางใจและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

MECHANISMS BY WHICH SOCIAL NETWORKS INFLUENCE HEALTHY
AGING AMONG THE THAI ELDERLY IN NAN PROVINCE

KATTIKA THANAKWANG 4838022 PRDE / D

Ph.D. (DEMOGRAPHY)

THESIS ADVISORS: KUSOL SOONTHORNDHADA, Ph.D., BERIT
INGERSOLL-DAYTON, Ph.D., VICTOR W. MARSHALL, Ph.D.,
JIRAPORN KETPICHAYAWATTANA, Ph.D.

ABSTRACT

Healthy aging is the development and maintenance of well-being among older persons, leading to enhanced life quality. Social relationships, including social networks and social support, may promote health and well-being. The purposes of this study were to explore the extent to which Thai older persons experience multidimensional aspects of healthy aging, to examine how healthy aging differs by socio-demographic characteristics, and to determine the relationships among kinship, friendship networks and supports, sense of well-being, health behaviors, and healthy aging. In this study, two theoretical approaches are used to determine their applicability to Thai elderly. One is Rowe and Kahn's theory of successful aging, and the other is Berkman's theory of social relations linking to health.

A sample of 469 elders living in the community in the Nan Province of Thailand was recruited using multi-stage random sampling. The respondents were interviewed about their background information, social networks, social support, sense of well-being, health promotion behavior, and healthy aging. Data were analyzed using SPSS 15.0 and LISREL 8.72.

The results revealed that healthy aging included several constructs, among them physical, mental, social, and spiritual constructs, supporting Rowe and Kahn's theoretical framework of successful aging. Healthy aging was found among several sub-groups: the young-old, men, the currently married, the educated, those with high economic status, those still working, and those not suffering with chronic illnesses. A structural model of social relationships and healthy aging based on Berkman's theory was tested and the final model resulted in an acceptable fit with the data and could explain 76% of the variance in healthy aging. The major findings indicated that friendship networks had an influence on elderly health promotion behavior and healthy aging, whereas kinship support had an influence on sense of well-being. Interestingly, friendships had both direct and indirect influences on family support to the elderly. Moreover, sense of well-being and health promotion behavior had a strong influence on healthy aging.

The findings suggest that policy implications should focus on the needs of vulnerable elders. Intervention programs should be designed to promote familial support and to provide elders with opportunities to interact with friends in the community. Psychological well-being and health-promoting behaviors should also be facilitated to enhance healthy aging.

KEY WORDS: AGING / HEALTH / SUCCESSFUL AGING / SOCIAL
NETWORKS / SOCIAL SUPPORT / WELL-BEING / HEALTH
PROMOTION

172 pp.